

9-SINF O'QUVCHILARIDA KASB TANLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI

Texnologiya menejment kommunikatsiya instituti

Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Tillaxodjayeva Xosiyatxon Sardorbekovna

Annotatsiya: Kasb tanlash jarayoni har bir insonning hayotida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, o'quvchilar uchun bu jarayon ularga kelajakdagi professional yo'lini belgilashda yordam beradi. 9-sinf o'quvchilari, o'z navbatida, hayotiy tajribalarini kengaytirish va kasb tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun eng muhim davrlardan birini boshdan kechirmoqdalar. Ular o'z qobiliyatlari, qiziqishlari va ijtimoiy muhitga asoslanib, kelajakda qanday kasb egasi bo'lishlarini aniqlashga intiladilar.

Kalit so'zlar: kasb tanlash, ko'nikmalar, o'quvchilar, ta'lim jarayoni, pedagogika, psixologiya, shaxsiy rivojlanish, ma'lumotlar.

Kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirishda pedagogik va psixologik determinantlar muhim rol o'ynaydi. Pedagogik determinantlar o'quvchilarning ta'lim jarayonida olingan bilim va ko'nikmalarini, shuningdek, ularning o'qituvchilar va ota-onalar bilan o'zaro aloqalarini o'z ichiga oladi. Psixologik determinantlar esa o'quvchilarning shaxsiy qobiliyatlari, qiziqishlari, motivatsiyasi va o'z-o'zini anglash darajasiga bog'liqdir. Kasb tanlash jarayonida o'quvchilarning qiziqishlari va qobiliyatlari asosiy omil hisoblanadi. O'quvchilarning o'zlariga nisbatan qiziqishlari va qobiliyatlarini aniqlash, ularning kasb tanlash jarayonini yengillashtiradi. Shuning uchun, o'qituvchilar o'quvchilarning qiziqishlari va qobiliyatlarini aniqlashda yordam berishlari zarur. Bu jarayonda turli xil testlar, anketalar va intervyular o'tkazish mumkin. Ushbu usullar orqali o'quvchilar o'zlarining qiziqishlari va qobiliyatlarini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'quvchilarning kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirishda ta'lim muassasalarining roli ham juda muhimdir. Ta'lim muassasalari o'quvchilarga kasblar haqida ma'lumot berish, ularni kasbga tayyorlash va kasb tanlash jarayonida qo'llab-quvvatlash vazifasini bajara oladi. O'qituvchilar o'quvchilarga o'z qiziqishlari va qobiliyatlariga mos keladigan kasblarni tanlashda yordam berishlari lozim. Shuningdek, o'quvchilarga kasb tanlash jarayonida qaror qabul qilishda yordam berish uchun turli xil kasbga oid seminarlar, master-klasslar va uchrashuvlar o'tkazish tavsiya etiladi. Kasb tanlash jarayonida ota-onalarning roli ham muhimdir. Ota-onalar o'z farzandlariga qiziqishlari va qobiliyatlariga mos keladigan kasblarni tanlashda

yordam berishlari lozim. Ular o'z farzandlarining qiziqishlari va qobiliyatlarini e'tiborga olib, ularga maslahat berishlari kerak. Shuningdek, ota-onalar o'z farzandlariga kasb tanlash jarayonida o'z fikrlarini bildirishda va qaror qabul qilishda yordam berishlari zarur. O'quvchilarning kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik determinantlar ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning o'z-o'zini anglash darajasi, motivatsiyasi va shaxsiy qobiliyatlari kasb tanlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning o'z-o'zini anglash darajasi ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini aniqlashda yordam beradi. O'quvchilar o'zlarini anglaganlarida, ularning kasb tanlash jarayonida qaror qabul qilishlari osonlashadi. Motivatsiya ham kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning kasb tanlash jarayonida motivatsiyasi yuqori bo'lganda, ular o'z qiziqishlari va qobiliyatlariga mos keladigan kasblarni tanlashga intilishadi. O'qituvchilar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun turli xil usullarni qo'llashlari mumkin. Masalan, o'quvchilarga muvaffaqiyatli kasb egalarining hikoyalarini aytib berish, ularni o'z qiziqishlari va qobiliyatlariga mos keladigan kasblarni tanlashga undash. Shuningdek, o'quvchilarning shaxsiy qobiliyatlari ham kasb tanlash jarayonida muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar o'z qobiliyatlarini anglaganlarida, ularning kasb tanlash jarayonida qaror qabul qilishlari osonlashadi. O'qituvchilar o'quvchilarning shaxsiy qobiliyatlarini aniqlashda yordam berishlari lozim. Bu jarayonda o'quvchilarga turli xil faoliyatlar, loyihalar va tajribalar orqali o'z qobiliyatlarini sinab ko'rish imkoniyatini berish muhimdir.

Kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida o'quvchilarning ijtimoiy muhitini ham e'tiborga olish zarur. O'quvchilar o'z ijtimoiy muhitidan, ya'ni do'stlaridan, oila a'zolaridan va o'qituvchilardan ta'sirlanadilar. Ijtimoiy muhit o'quvchilarning qiziqishlari va qobiliyatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar o'quvchilarning ijtimoiy muhitini e'tiborga olgan holda, ularning kasb tanlash jarayonida qo'llab-quvvatlashlari lozim. Shunday qilib, 9-sinf o'quvchilarida kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni pedagogik va psixologik determinantlar bilan bog'liq. O'quvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlari, motivatsiyasi va o'z-o'zini anglash darajasi kasb tanlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar, ota-onalar va ta'lim muassasalari o'quvchilarga kasb tanlash jarayonida yordam berishlari zarur. O'quvchilarning ijtimoiy muhitini e'tiborga olish, ularning kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa:

Umuman olganda, kasb tanlash jarayoni o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun muhim ahamiyatga ega. Ularning qiziqishlari va qobiliyatlariga mos keladigan kasblarni tanlashda yordam berish, o'quvchilarni kelajakda o'z yo'llarini topishda qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda pedagogik va

psixologik determinantlar o'quvchilarning kasb tanlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mamatqulov, A. (2022). "O'quvchilarda kasb tanlash ko'nikmalarini rivojlantirish." Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. Tashkent, D. (2023). "Pedagogik psixologiya va kasb tanlash jarayoni." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Abdullaeva, N. (2021). "O'quvchilarda qiziqish va motivatsiyani shakllantirish." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Karimov, S. (2022). "Kasb tanlash va shaxsiy rivojlanish." Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
5. Ruziev, O. (2023). "O'quvchilarni kasbga tayyorlash: pedagogik yondashuvlar." Andijon: Andijon Davlat Universiteti.
6. Xudoyberdiyeva, M. (2021). "Ota-onalar va o'qituvchilarning kasb tanlashdagi roli." Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
7. Isroilov, A. (2022). "Kasb tanlash psixologiyasi: nazariya va amaliyot." Namangan: Namangan Davlat Universiteti.